

פרשת יתרו

כבד את אביך ואת אימך (כ, יב)

אל נא נשכח לקיים השבת מצות עשה מדאורייתא, לדעת הרמב"ן זצ"ל. כשנקרא בפרשה "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן, מפני אשר ירד עליו ה' באש, ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאוד, ויהי קול השופר הולך וחזק מאוד, משה ידבר והאלוקים יעננו בקול, וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר", כשנקרא בתורה על המעמד המרומם, ההתגלות האלוהית הפומבית החד פעמית לעיני עם שלם, אנשים נשים וטף, שגם האומות שמעוה וחרדו מפניה, נקיים בכך מצוות "רק השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך, והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב... וההר בוער באש עד לב השמים חושך ענן וערפל, וידבר ה' אליכם מתוך האש", וביאר שם הרמב"ן שזו מצוה "לזכור מאין באו אליך המצוות, שלא לשכוח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראינו שם, הקולות והלפידים, את כבודו ואת גדלו ודבריו אשר שמענו מתוך האש, ולהודיעם לבנים ולבני הבנים עד עולם!"

נקרא בתורה על מעמד הר סיני, ונשמע בסילודין את עשרת הדיברות, חמש על הלוח האחד, וחמש על שכנגדו. חמש שבין האדם למקום מימין, וחמש שבין האדם לחברו משמאל. החל מהתביעה האלמנטרית "לא תרצח", ועד הדרגה המרוממת של "לא תחמוד!"

אבל דיברה אחת יש, והיא מקשרת בין הלוחות. הדיברה החמישית: "כבד את אביך ואת אמך". לכאורה, דיברה שבין האדם לחברו. מחלק המוסר והמידות, תקנת החברה והכרת הטוב. אבל מצויה היא בלוח הראשון, שבין האדם לקונו. אחת לפני הסידרה שבינו לרעיו, חובותיו לחברה.

ומדוע? משום שמצות כיבוד ההורים שייכת לשני החלקים, והיא הערובה לקיום שניהם. מסופר, שהגאון הצדיק רבי צבי הירש ברוידא זצ"ל, חתנו וממשיך מורשתו של הסבא מקלם זצ"ל, מיסגר את תמונת אביו ותלה אותה ניכחו, מול מקום מושבו. והסביר: "כה רחוק אני מצדקתו של יוסף. ובכל זאת, עם כל רוממותו, לא עמד בניסיון אלא כשנתגלתה לו דמות דיוקנו של אביו... מה לי לחכות עד שתתגלה לי דמות דיוקנו של אבי, הריני קובע אותה מוליי..."

ההורים, הם נושאי המורשת. טעוני מסורת רצופה, ממשיכי שושלת הנטוויית והולכת מהר סיני. שרשרת זהב, ובה חוליות שופטים ונביאים ואנשי כנסת הגדולה, תנאים ואמוראים, גאונים ראשונים ואחרונים, צדיקים וקדושים, פוסקים ומקובלים. דור אחר דור, ברציפות, משמרים ומעבירים חכמת חיים ותבונת דורות, מנחילים לקחים עתירי ניסיון. ותרבות, כל תרבות, נבנית על הכרת העבר והוקרתו. האנגלים, הצרפתים, הרוסים, הסינים, היפנים, מי לא.

אנחנו לא. שאל ילד בממלכתי מי היה בצלאל בן אורי בן חור, מי היה עתניאל בן קנז. מי היה אחיה השילוני, או אלישע בן שפט. מי היו חנניה מישאל ועזריה, יהונתן בן עוזיאל. רבינו הקדוש, אב"י ורבא. האם נסקור כאן מאה דורות, מי היה הבן איש חי, האביר יעקב, האלפנדרי. מה פשר ראשי התיבות רמב"ם, רמב"ן, רא"ה. חיד"א, הגר"א, בעש"ט. עם שניתק עצמו מהוריו, ממורשתו, ניתק עצמו מהבריח התיכון של עשרת הדיברות, מהנחלת העושר העצום, התרבות המפוארת, שאין דוגמתה בשום אומה ולשון.

אבל יש הגיון בהתעלמות הזו מהמורשת. בזילזול בה. הם, לשיטתם. ואף אנו לשיטתנו -

פעם נסע הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל באוירון, ושכנו למושב היה מזכיר ההסתדרות דאז, מר ירוחם משל. הגאון עסוק היה בספרו, ומר משל עסק בשלו. מדי כמה דקות הופיע נכדו של הגאון שנסע עימו, ושאל בחרדה: "אולי חסר לסבא משהו אולי אוכל לעזור במשהו? הכסא נוח?! האם רוצה סבא לשתות?"

פרשת יתרו

התעניינות מכל הלב, בכבוד עצום ורב.

"מי הבחור", שאל מר משל. "נכדי", ענה הגאון.

נאנח מר משל: "הנכדים שלי, רק תובעים עזרה. רשימת רכש הגישו לי. סבא תקנה וסבא תביא"...

חייך הגאון, ואמר: ומה הפלא? אני חונתי את ילדיי ונכדיי, שאנו צאצאי אברהם אבינו, 'האדם הגדול בענקים', שהנחיל מורשתו לבניו אחריו 'לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט'. אנו צאצאי מקבלי התורה ומנחיליה מדור לדור, והדורות הולכים ומתקטנים: 'ראשונים כמלאכים ואנו כבני אדם'. אני שני דורות מעל לנכדי, והכרתי את גדולי הדור שלפני. את החפץ חיים ואת הסבא מסלבודקה ועוד גדולי עולם. ונכדי מלא הערצה כלפי.

"אבל אתה מחנך את בנך ונכדך שמוצא האדם מן הקוף, ומדוע שיעריך אותך. הרי אין אתה בעיניו אלא חוליה המקשרת בינו לקוף, והוא אדם מושלם יותר ממך"...

ומר משל נאנח בשנית...

מקור: מעיין השבוע